

מלחמה בחודש אב זה מסוכן?

החל ממוצאי שבת אנחנו מלאים בנבואות זעם, שההתקפה הגדולה מצד האיראנים הולכת להתרחש בתשעה באב. הלמדנים מאיראן הולכים לנצל את מידת הדין המתוחה ביום זה כדי לפגוע בנו היל"ת. פרסומים אחרים מדברים על כך שההתקפה תהיה בימים הקרובים, בתוך תשעת הימים ולב כל אחד חרד, לנוכח חיסרון המזל של הימים הללו.

בפעם הקודמת הם ניסו להתקיף אותנו בחודש ניסן ולא הצליחו להם, אז הם רוצים לבוא בחודש אב ואולי לשפר את הסיכויים שלהם... ובכן, אנחנו רוצים לפתח נקודה עצומה, עליה דיבר הרבי מליובאוויטש פעמים רבות ואנו זוכים לראות את ההתגשמות שלה באופן פלאי בימים האחרונים.

הטיפשים מאיראן לא התעדכנו שאנחנו בבין המצרים של **ערב הגאולה**. אלו כבר לא ימי אב החשוכים והמדוכאים שלפני אלפיים שנה, שהיו רחוקים שנות דור מהגאולה, אלא בימי אב הסמוכים לגאולה **שמנצנץ בהם אור השמש שמתחיל לזרוח**. יהדות רוסיה נוכחה בכך בעיניה לפני כשמונים שנה, כאשר הרבי הקודם השתחרר מהמאסר הגורלי דווקא בעיצומו של חודש תמוז, ועם ישראל כולו רואה זאת בימים האחרונים עם חיסול הבכירים שמתרחש דווקא במזל תמוז.

לפעמים אפשר לעמוד מול תמונה ולפספס אותה. להתמקד בפרטים ולא להבין את ההתרחשות הגדולה שהיא מספרת ואז לאבד את הערך העצום שלה. למה הדבר דומה? דניס מאהון היה מומחה אומנות בריטי דגול, שמכר וסחר ביצירות אומנות. בשנת 1995 הוא עבר על קטלוג של בית המכירות הלונדוני סותבי'ז, והבחין בתמונה קטנה, שהודפסה בקטלוג בגודל בול דואר, והראתה המון מצית בנין ושורף אותו. תחת התמונה היה כתוב: "ביצת קרתגו". אלו הרומאים שבוזזים את העיר קרתגו.

אבל מאהון הבחין בפרט שלא הלם את הכותרת. אחד הבוזזים נשא מנורת שבעת קנים, ומה למנורה כזו ולקרתגו? מאהון הבין שהתמונה מתארת מאורע אחר לגמרי: חורבן בית המקדש בידי הרומאים. מאהון זכר שהצייר הצרפתי הדגול בן המאה ה-17, ניקולא פוסן, צייר שתי תמונות של חורבן בית שני. אחת מתנוססת במוזיאון לאמנות בווינה. השנייה, שהוא צייר ב-1626 בשביל הקרדינל האיטלקי ברברני, נעלמה מעין הציבור. מאהון הנדהם הבין שהוא חוזה בתמונה האבודה של פוסן.

דניס מאהון הגיע למכירה הפומבית והציע לרכוש את התמונה. כשדמות בסדר הגודל שלו מציעה מחיר לתמונה, יתר הקונים הפוטנציאליים מבינים שהוא יודע דבר-מה שהם אינם יודעים, ומציעים מחיר משלהם. לבסוף הצליח דניס לקנות את התמונה ב-155 אלף ליש"ט. כעבור שנים אחדות מכר אותה ללורד רוטשילד במחיר היאה לה: 4.5 מיליון ליש"ט. הקונה תרם אותה למוזיאון ישראל בירושלים, שם היא תלויה עד היום.

אנו רוצים לעמוד מול תמונת המציאות שהקב"ה מראה לנו ולתפוס את הסיפור: אנו חוזים באור הגאולה שקורן מעבר למסך. מה שקורה אתנו בימים האחרונים הוא לא פחות מהתגשמות נבואה נפלאה של הנביא זכריה, שמתמיהה את המפרשים כבר אלפי שנים. זכריה מנבא כי עתידים ימי הצומות להיות ימי ששון ושמחה. וכל המפרשים תמהים איך ימי חורבן יהפכו להיות ימי שמחה? מה נחגוג בהם? הרי אפשר לאהוב את העבר ואפשר לא לאהוב, אבל אי אפשר לשנות את העבר?

העובדות יותר חזקות מהשאלות ודברי הנביא מתחילים להתגשם בימינו. ואור הגאולה כבר מתנוצץ כשבימי בין המצרים רואים ניסים שלא ראינו דורות. בחלק האחרון של השיעור, נדבר הלכה למעשה, מה עלינו לעשות כדי לזכות בחסד ורחמים ולעבור את המלחמה בדרך הבטוחה והשלווה ביותר.

ב. רגע לפני החורבן, הנביא ירמיהו מקדים לחזות את שעומד לקרות. הוא כותב מגילת קלף ובה מלקט את הנבואות הנוראות שעומדות להתממש, במטרה לזעזע את העם ברגע האחרון ואולי יקשיב

וישוב בתשובה. הגמרא מספרת כי ירמיהו נאזר אומץ תקיף ומוסר למלך יהויקים בכבודו ובעצמו את נבואות הזעם שליקט במגילה, אבל המלך מתרגז וזורק את המגילה לאש.

הפסוק השלישי באיכה מתאר את הימים הללו שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב. הנביא מגדיר אותם בתור זמן של נאכס ומזל רע, ימים פרוצים ומועדים לכישלון חלילה.

1. איכה, א, ג: גלתה יהודה מעני ומרב עבדה ... כל רדפיה השיגוה בין המצרים - רש"י: 'המצרים', גבולים של שדה וכרם [שאינן ביניהם מקום לנוס]. ומדרש אגדה: בין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב.

כל רודפי ירושלים ניצלו את ההזדמנות להיפרע ממנה, כאשר היא נדחקת "בין המצרים", בין 'מצרי השדה', שהם גבולות וגדרות צרים שאינן ביניהם מעבר מילוט. אכן מאז ומתמיד, כל הצרות פקדו אותנו בימים הללו. החל ממעשה העגל בשבעה עשר בתמוז, הליכת וחזרת המרגלים בין כט סיון לתשעה באב, חורבן ראשון, חורבן שני, גירוש ספרד ועוד.

הגמרא הולכת רחוק עם חולשת הימים הללו, עד שמניחה מסברא כי בהם התרחש חורבן בית שני. למרות שאין פסוק מפורש האומר כי החורבן השני התרחש בתשעה באב, חז"ל מניחים מההיגיון שכך קרה, משום שמגלגלים חובה ליום שרגילים להיות בו צרות.

תענית כט: 'ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא' ... תשעה באב היה, אמר להם הקב"ה אתם בכיתם בכיה של חנם ואני קובע לכם בכיה לדורות. חרב הבית בראשונה, דכתיב 'ובחדש החמישי בשבעה לחדש ... בא נבוזראדן רב טבחים ... וישרוף את בית ה' ... בשבעה נכנסו נכרים להיכל ואכלו וקלקלו בו שביעי ושמיני, ותשיעי סמוך לחשכה הציתו את האור. חורבן שני מנלן שהיה בתשעה באב? דמגלגלין חובה ליום חייב - רש"י: היינו תשעה באב דרגילין להיות בו רעות.

כל דבר יונק את המזל משמו וחולשת הימים הללו מתחילה כבר משם החודש שזה עתה סיימנו: "תמוז". בין כל חודשי השנה, זה השם החמור שמתאר את רגע השפל בתולדותינו: מעשה העגל.

דיברנו בעבר על כך, שבתורה אין שמות חודשים, אלא רק מספרים לחודש ניסן. כאשר התורה רוצה לתאר חודש מסוים, היא סופרת אותו לחודש ניסן: ניסן הוא "החודש הראשון", אייר "השני" ותשרי "השביעי". כך למשל בקריאת התורה של ראש השנה נקרא: "ובחודש השביעי באחד לחודש"¹. אכן שמות החודשים העבריים המוכרים לנו, הם 'לועזיים' למהדרין. כאשר גלו אבותינו לבבל אחרי החורבן הראשון הם למדו את שמות החודשים מלוח השנה הבבלי והעלוהו לארץ.

לכן שמות החודשים העבריים מופיעים לראשונה בספרי הנביאים שנכתבו ב**בבל ובפרס**², כמו יחזקאל ואסתר: "ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש ... בחדש העשירי הוא חדש **טבת** ... בחדש הראשון הוא חדש ניסן ... הפיל פור הוא הגורל מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש **אדר**".

הנביא יחזקאל, שגלה לבבל מירושלים וכתב חלק מנבואותיו על אדמת העמים, מתאר עבודה זרה בבליית בשם "תמוז", שלפי אמונתם, היה האליל נובל בסוף הקיץ והנשים בוכות עליו (ח, ד): "ויבא אתי אל פתח שער בית ה' ... והנה שם הנשים ישבות מבכות את התמוז".

מסביר הירושלמי (ראש השנה א, ב): "שמות החודשים עלו מבבל, כי מתחילה לא היו שמות אצלנו".

במה החודשים שלנו עבריים? במה "תמוז", על שם עבודה זרה בבליית, יותר טוב מ"יולי" על שם "יוליוס" קיסר רומא הראשון שנולד בחודש זה או "אוגוסט" על שם "אוגוסטוס קיסר" בנו של יוליוס? מובא רעיון מרתק במדרש בשם "מדרש שמות החודשים": אבותינו לקחו מהבבלים את השמות, אבל לא את המשמעות. בכל אחת מהתארים הללו נמצאת משמעות עברית המבטאת במדויק את **מהות החודש**. למשל, המילה "ניסן" מזכירה את המילה "ניסים" ולא סתם "ניסים", אלא "ניסים", כיאה

¹ הדבר דומה לכך שבתורה אין שמות לימי השבוע. אין "סאנדיי" או "מאנדיי", רק מספרים ליום השבת. יום ראשון הוא "ראשון בשבת" ושני הוא "שני בשבת". הרמב"ן מדגיש (שמות יב, ב, שם כח, כ) כי יש כאן כוונה שיהודי ישים בכל עת מול עיניו את שני יסודות האמונה: בכל יום הוא אמור לזכור את הקרבה ליום השבת, **זכור לברית העולם בשישה ימים**, ובכל חודש עליו לזכור את הקשר לניסן והאמונה **ביציאת מצרים**.
² להעיר שמצאנו במלכים א שלושה שמות חדשים: תשרי הוא "ירח האיתנים", אייר "חודש זיו" וחשוון "חודש בול". כנראה שכבר בימי הנביאים הראשונים היו חדשים חשובים שנקראו בשמות.

לחודש הגאולה. המילה "אייר" היא מלשון "אור" ומזכירה את ה"מן" שניתן בו בפנים מאירות. המילה "סיון" מזכירה את "סיני", על שם מתן תורה שהיה בחודש זה ובענייננו: המילה "תמוז" מתאימה למרבה הצער לחודש זה בו עשו אבותינו את עגל הזהב.

מדרש שמות החדשים (מובא במילואים לתורה שלמה חי"א): 'ניסן' שבו נעשו ניסים לישראל. 'אייר' שניתן להם בפנים מאירות והוא מלשון אור. 'תמוז' בו עשו עגל - ועבודה זרה אחת שנקראת תמוז.

אם כן, כבר שם החודש מזכיר את הנפילה הראשונה בעגל, ואם זה שם החודש, ברור מאליו שהוא מועד לצרות והשמדות היל"ת.

כאן בא הנביא זכריה והופך את התמונה. הנביא זכריה בן ברכיה³ נמנה על הנביאים האחרונים, שזכה לעלות מבבל לארץ ישראל וללוות את שבי ציון בחזרתם הביתה ובבניין בית המקדש השני. הוא נשאל את השאלה המרגשת ביותר, כן תהיה לנו בקרוב ממש: האם יש טעם להמשיך להתענות את ארבע הצומות שנתקנו לזכר החורבן הראשון, לאחר שהם זוכים לראות בבניינו?

זכריה עונה בשם ה' תשובה מפתיעה: לא רק שהצומות עתידיים להתבטל (לעתיד לבוא), אלא יהיו לימי ששון ושמחה ומועדים טובים. בזמן הגאולה יתווספו ארבעה חגי משתה: עשרה בטבת, שבעה עשר בתמוז, תשעה באב וצום גדליה. הרמב"ם קובע את הדברים **להלכה למעשה**. לא מדובר רק בדברי נחמה כדי לרפא הלבבות הפצועים משבר הגלות, אלא בהלכה מחייבת כמו פורים ופסח.

רמב"ם סוף הלכות תעניות: כל הצומות האלו עתידיים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידיים להיות ימים טובים, שנאמר 'כה אמר ה' צבאות צום הרביעי (שבעה עשר בתמוז שהוא החודש הרביעי מניסן) וצום החמישי (תשעה באב) וצום השביעי (צום גדליה) וצום העשירי (עשרה בטבת) יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמעדים טובים והאמת והשלום אהבו.

אבל מה כוונת הנביא? איך ימים שמזכירים חורבן ראשון ושני, גלויות בנות אלפיים וגזירות והשמדות ברחבי העולם כולו, יהיו ימים טובים? אפשר להבין את העובדה שהצומות יתבטלו לאחר הגאולה השלמה בקרוב ממש, אבל מה יהפוך להיות שמח בהם? נתאר אדם שאיבד את כספו ביום מסוים והיום הפך להיות מועד כאב וצער, ואחר כך חזר לעושרו. וכי אותו יום מר יהפוך לשמח?!

מצודת דוד: יהיו הימים האלה לששון כלפי שהיו מצטערים בהם בזמן הגולה. לכן אמר 'יהיו לבית יהודה' [ולא לבית ישראל], כי להם אירעו מקרים רעים באלה הימים והצטערו בהם בכל שנה. אבל בני עשרת השבטים הצטערו בימים שאירעו להם מקרים רעים והם יתהפכו להם לשמחה.

המצודת דוד עונה בפשטות: טבעו של אדם להתרגש כשהוא חווה **חוויה מתקנת**. האדם הוא יצור נוסטלגי שחוזר לאחור ומשווה את מצבו כעת עם מה שהיה, וכאשר חווים הצלחה ביום שסימל תמיד כישלון ומזל רע – ההצלחה של עכשיו גדולה ומוכפלת.

[נעיר לחביבותא דמילתא כי בהקשר אחר לגמרי, הרבי מתרץ בדרך דומה, תמיהה גדולה שהעסיקה את המפרשים: אחת הפרשיות החשובות והמעצבות את הזיכרון ההיסטורי שלנו היא "מקרא ביכורים". מביא הביכורים לבית המקדש, קורא פרשת הודאה על הנסים שזכה להם, לטעת עץ ולהביא פרי בארץ ישראל. (פסוקי הפרשה הם גם הבסיס להגדה של פסח וכולה פענוח הפסוקים).

דברים כו,ה: וענית ואמרת לפני ה' אלוקיך: ארמי אבד אבי, וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט, ויהי שם לגוי גדול עצום ורב.

התורה מצווה לענות ולהזכיר לפני ה' את גודל הניסים שזכינו להם. פעמיים התמודדנו עם קשיים איומים שכמעט חיסלו אותנו, אבל הקב"ה הפך אותנו לעם עצום ורב והביא אותנו עד הארץ הזו. האויב הראשון היה "ארמי", זה לבן הארמי ש"ביקש לעקור את הכל", שרצה לקחת את הנשים והילדים מיעקב אבינו. האתגר השני הוא: "ירד מצרימה ויגר שם במתי מעט". זרע יעקב נאלצו להתמודד עם גזירות נוראות לצמצום הילודה - ובכל זאת הגענו עד היום.

³ להבדיל מהנביא זכריה בן יהוידע, שחי לפני החורבן הראשון ונהרג בידי אספסוף בחצר המקדש.

כאן עולה תמיהה פשוטה: למה נבחרו דווקא שני המאורעות הללו מכל דברי ימי ישראל? וכי הם הצרות הכי גדולות שחוונו - צרת לבן וצרת היותנו מיעוט נרדף במצרים! ראשית, היו קשיים יותר מסוכנים מלבן הארמי. למשל, עשו שכר 400 בריונים במטרה לחסל כליל את יעקב ובניו ח"ו? כך חוונו קשיים חמורים מעבודת הפרך לצמצום הילודה במצרים, כמו העובדה שמיליוני אנשים נתקעו במדבר הלוהט בלי לחם ומים, ולא היו שורדים לולי נפתחו השמים וירד מן והבאר זרמה מים?⁴

הרבי עונה רעיון נפלא ואנושי שחודר ללב: המטרה אינה למנות את הצרות הכי גדולות, אלא את האירועים שהכי **מעוררים התרגשות אצל מביא הביכורים**. את אותם פלאים שגורמים לו להעריך את הרגע ולראות את חסדי המקום שמלווים אותו. התרגשות נוצרת מהישג, מהצלחה, והישג הופך להיות מוערך פי שתיים כשהוא כולל מהפך מפתיע: כשהוא מתרחש אחרי שבעבר היינו ממש באותו מקום ולא הצלחנו. כשיש לנו משהו - אחרי שבעבר לא היה לנו אותו.

פעמיים עמדנו בהזדמנות דומה לחוויה **שעובר כרגע מביא הביכורים**: גרנו שנים ארוכות במקום אחד, קיבלנו חלקת קרקע לעבד אותה, הרגשנו קביעות ומנוחה וחשבנו שהגיע המשיח, ואז התהפך הגלגל ונאצלנו לברוח באישון ליל. הפעם הראשונה הייתה אצל לבן: יעקב גר שם עשרים שנה, דור שלם, הוא ילד 11 ילדים והתעשר. הכול היה נראה יציב, אבל אז החל לבן לרדוף אותו ולקנא בעושר שלו והוא נאלץ לקום ולברוח לארץ ישראל, כשלבן דולק אחריו לדרוש את בנותיו ונכדיו.

הפעם השנייה הייתה במצרים: יותר ממאה שנים גרו בני ישראל בארץ גושן. זאת הייתה ארץ מרעה פסטורלית והכול נראה מושלם, אבל אז קם מלך חדש שלא ידע את יוסף ופתח במסע רדיפות.

עכשיו עומד מביא הביכורים בסיטואציה דומה של קביעות בארץ ישראל, אבל הפעם זאת הארץ שלנו לנצח נצחים והוא זוכה להחזיק באדמתו לאורך זמן ולטעת עץ ולהצמיח פרי ושמתו מושלמת.

בהערה⁵ הובא משל 'א'מעשה מיט א ציג'.

ליקוטי שיחות יד/96: תכלית עניין הביכורים היא להודות לה' על חסדו וטובו שנתן לנו את הארץ לשבת בה בקביעות ולאכול מפריה ולשבוע מטובה. לכן מביא דוגמתם מקרים שאירעו לאבותינו בעת היותם במקום קבוע ושם במקום הוא לא הגיע להם טוב, ואדרבה עמדו לכלותם ולאבדם, כמו שישבו בארם ובמצרים באופן קבוע (עשרים שנה בארם ומאתיים ועשר במצרים) ובכל זאת הייתה צפויה להם סכנת כיליון ואבדן, עד שהביאם הקב"ה אל המקום הזה שמלא ברכת הו'.

זאת על דרך הסבר המצודת דוד הנ"ל, להבטחה "צום הרביעי וצום החמישי ... יהיו לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים": שמחה היא אירוע יחסי, שגדל יותר לאור ההשוואה עם העבר].

אולם ההסבר אינו מספיק: לפי זה, המהפך יתרחש רק במוח האדם. החוויה הסובייקטיבית שלו תתהפך ותהפוך להיות שמחה. **הימים** יהיו שמחים, אבל **הצום עצמו**, הצעד שסימל את צער וכאב החורבן לא יתהפך לשמח, אלא לכל היותר יתבטל. אולם לשון הנביא הוא "צום הרביעי וצום החמישי ... יהיו לבית יהודה", היינו שכאב החורבן עצמו יהפוך להיות שמח. כך תמיהת הב"ח:

⁴ רבי משה אלשיך, מרבני צפת ומחשובי מפרשי התורה, עונה רעיון מקורי ביחס לצרה הראשונה, צרת לבן: לבן גרם בעקיפין לירידה למצרים עם כל הצרות שנלוו אליה. שכן הירידה למצרים התרחשה בעקבות מכירת יוסף, ועצם המריבה בין האחים השתלשלה מהרמאות של לבן. הוא החליף את רחל בלאה וגרם ליעקב להינשא לשתי אחיות וזה יצר את המתח במשפחה שהוביל לריב ולמכירת יוסף. אולם לולי מעשה לבן, יעקב היה מתחתן רק עם רחל ואז יוסף היה בכור השבטים וכל שאר 11 האחים היו נולדים מאימא אחת.

⁵ מעשיה ישנה מספרת על עני שנכנס לרבו כשהוא בוכה. "העניות הורגת אותנו והצפיפות בבית איומה. יש לנו שבעה ילדים ואין מקום לזוז בבית. בלילה פורשים מזרנים בכל הבית ובבוקר מרימים אותם כדי לנוע. אם אחד הילדים מאחר לשוב, הוא צריך להעיר את כל המשפחה כדי להגיע למזרן. הילדים דורכים אחד על השני ולא מפסיקים לריב. אנא רבי הושיעה נא".

"לך תקנה עז ותכניס אותה הביתה. תן לה לחיות ביניכם באהבה ובכבוד". החסיד היה בטוח שהוא לא שמע: "מה? להכניס עז הביתה? הרי אין מקום לילדים והיכן נמצא מקום לעז?!". אבל חסיד לא מתווכח ועושה מה שאמר הרבי. החיים הפכו לבלתי נסבלים באמת. העז קפצה בכל מקום, אכלה את האוכל שלהם וחנקה את האוויר. אחרי שבוע קרא הרבי לחסיד והורה לו להוציא את העז החוצה. ופתאום איזה פלא: התפנה להם כל כך הרבה מקום בבית, הוא היה גדול כמו שלא היה מעולם...

ב"ח אורח חיים ריש סימן תקנ"ג: הלשון אינו מיושב, דמשמע הוא עצמו ששון ושמחה, מה שאי אפשר, שהרי הצום עצמו צער יגון ואנחה, והוא ליה למימר שהחודש נהפך מאבל ליום טוב?

הרבי מיישב עם נחמה הממלאת את הלב. הרחבתי לפי המבואר בכמה מקומות (לקו"ש לג/156, תשעה באב שחל בשבת תשנ"א ועוד): לעתיד יפתח הקב"ה את הקלפים ויחשוף את ההגינות שלו בבסיס ייסורי הגלות. אז נבין איך הכול היה לטובתנו. כיצד הייסורים עוררו את עצם נשמתנו, החזירו אותנו הביתה והפעילו את כל עוצמת מעשינו עד שהגענו עד הלום, שמחת הגאולה השלמה.

עונש הוא מושג מורכב שנושא שתי פנים הפוכות: מצד אחד, בהרגשה של הילד, מדובר בעלבון צורב. הילד חש שההורה וויתר עליו. אבא איבד את הרגישות לכאב שלו, לצרכים ולמעמד שלו ואינו מהסס לצרוב בבשרו. הילד מסתובב כאוב ומושפל, ממורמר וכועס בהרגשה שאבא בגד בו. אבל האמת הפוכה: העונש הוא רגע השיא בקשר בין האב לבנו. העונש מבטא את עומק האכפתיות של האבא לילדו והוא הצעקה של ההורה: **לעולם לא אוותר עליך**. אני מוכן לקחת את הסיכון של הכעס שלך - ובלבד לא לראות את חייך מתבזזים על פזיזות ילדותית.

הרבה יותר נעים להיות הורה 'קול' שלא מעניש, הורה שמניח את כרטיס האשראי על השולחן ומעניק את המפתחות של האוטו בכיף. זה בדיוק ההבדל בין האימא לדודה: הדודה רק מחלקת סוכריות והילדים כל כך אוהבים ללכת אליה. אבל זה לא שהיא אוהבת יותר את הילד, אלא ההיפך: היא אינה אוהבת מספיק כדי להיות מוכנה לשאת את הכעס שלו. רק הורים שמוסורים נפשם על הצמיחה הבריאה של הילד, מוכנים להדחיק את הקושי של עצמם ולספוג את הכעס של הילד.

בספר הכוזרי (מאמר שני פרקים כט, מד) מובאת נקודה מרטיטה: עם ישראל סבל יותר מכל העמים. הבבלים והרומאים לא עברו שני חורבנות, אינקוויזיציה וגירוש, בעוד אנחנו עברנו ייסורים איומים. אבל העמים הללו אינם קיימים עוד. הם לא שרדו תחת גלגלי הזמן. הם נמחצו תחת לחץ המודרנה והתרבויות החדשות שבאו אחריהן ונשכחו. לעם ישראל, לעומת זאת, הקב"ה אינו נותן להיכנע תחת פיתוי הזמן. הקב"ה נותן עונש כשצריך, אבל העונש הוא הדרך שלו להזכיר: לעולם לא אוותר עליכם. נועדה לכם שליחות היסטורית כבירה ולא אתן לה להידרס תחת המרוץ של החיים.

הדבר דומה לבגד שהתלכלך בכתם שומני מכוער: אם הבגד אינו חשוב - זורקים לפח. אבל אם זו שמלה יקרה - מעבירים תהליך ניקוי. אכן השפשוף לא קל לבגד, הטלטול במכונת הכביסה כואב. אילו לגרביים היה פה, הן היו צועקות: למה אתם משליכים אותנו למים רותחים במכונת כביסה? אבל הניקוי לא מעיד על זלזול בהן, אלא להיפך: על כך שנועד להן ייעוד גדול כבגד נהדר.

ידוע שהמסר הכפול של החורבן, עבר ברגע השבר הנורא עצמו: מעל ארון הברית עמדו זוג כרובי זהב, פורשי כנפיים, ופניהן בצורת זכר ונקבה. כשהיו ישראל עושים רצונו של מקום - היו הכרובים מעורים זה בזה, וכשישראל אין עושים רצונו של מקום - היו הכרובים מפנים את הגב זה לזה.

מספרת הגמרא כי כאשר פרצו האויבים לחדר קודש הקדשים, ראו מחזה שזעזע והפליא אותם: "כרובים מעורים זה בזה". הם ראו את הכרובים חבוקים. האויבים לא הבינו מה עושה הסמל הגס והמגושם בבית קודש הקודשים וזרקו בזלזול את הכרובים החוצה כשהם מעורים. אבל מה שיותר לא מובן הוא, איך היו הכרובים חבוקים ברגע הגירושין של החורבן? אלא עונש החורבן נושא משמעות כפולה: במקביל לכאב הצורב בבשר, הקב"ה מתחנן: הביטו בכרובים המעורים זה בזה והבינו לעומק את משמעות העונש. אל תברחו, אל תיפלו בייאוש, היו מסוגלים להביט לעומק הסתר הפנים.

חסידי מספרים כי אחרי הסתלקות המגיד ממעזריטש, התעוררו גזירות וקשיים גדולים על קהל החסידים. אחד מגדולי תלמידי המגיד ערך שאלת חלום והתחנן בפני המגיד לקבלת תשובה, למה עושה להם ה' ככה? המגיד הופיע בחלומו ואמר כי בימי חייו היה סובל ביחד עם החסידים ומתפלל לסילוק הצרות והתפילה הייתה נענית. אבל עכשיו הוא נמצא למעלה ורואה את הדברים כפי שהם נראים משם, הוא שומע את הסיבות הטובות של הקב"ה בבסיס הייסורים ולכן אינו מוצא את הזעזוע הנפשי להתפלל בו. אולם אתם שנמצאים למטה וחשים את כאבם של ישראל, המשיכו לזעוק מעומק הלב לטוב נראה ונגלה ופעולת הדברים הטובים מתוך שמחה וטוב לבב.

3. ליקוטי שיחות טו/415: לא רק ימי הצומות יהיו ימים טובים, אלא הצום עצמו יתהפך לששון ולשמחה. זאת על דרך הנאמר 'אודך ה' כי אנפת בי', שכן לעתיד לבוא (נגלה את מטרות העמוקה של הצרות כפי שהיא נתפסת מלמעלה) ונודה על זה שאנך וייסר אותנו. כמו שאמרו חז"ל לגבי תשובה מאהבה, שזדונות נעשו לו כזכויות (ולא רק שהזדונות יתבטלו. כי יתברר למפרע שכל ההתעוררות לתשובה מאהבה, הגיעה רק בזכות הזדונות וכך הזדונות עצמם היו חלק מהעלייה).

כאן הוסיף הרבי בשנים האחרונות נקודה מדהימה והיא נושא עיונו: לפני פחות משמונים שנה, חוותה יהדות רוסיה הצלה אדירה בימי חודש תמוז. הרבי הקודם נאסר בחודש סיון בעונן הפצת יהדות ברוסיה הקומוניסטית, נידון לעונש מוות ואחר כך גירוש לשנים ארוכות בארץ גזירה. אולם ביום יב תמוז התהפכה הגזירה והוא שוחרר לחופשי. צעד שהעניק תקווה אדירה ליהדות רוסיה הסחופה.

העובדה שחודש הגלות תמוז הפך לחודש של גאולה, הוא התנוצצות אור הגאולה שמאיר בעולם וכבר מתחילים להתקיים דברי הנביא: "צום הרביעי וצום החמישי יהיו לששון ולשמחה".

שיחת בלק תשנא ס"ז: ככל שמתקרבים לגאולה האמתית, פוחת הרגש החורבן שבימים אלה ומוסיף הרגש ההכנה לגאולה, ה'טוב' שביז תמוז וג' השבועות. ובעוד שחודש תמוז נקשר תמיד עם עניינים של היפך השמחה, בדורנו התגלתה בו **שמחת גאולה** – גאולת כ"ק מ"ח אדמו"ר ממאסרו ברוסיה, שנגעה לכל מחבבי תורתנו הקדושה ושומרי מצווה וכל אשר בשם ישראל יכונה. הדבר הוא מסימני הגאולה דתקופה זו, שהיא הדור האחרון של הגלות והראשון לגאולה.

ומה שאירע אז ליהדות רוסיה, ראינו כולנו בעינינו בחודש האחרון: המלחמה הקשה שהתחילה דווקא בשמחת תורה, הגיעה לשיא המהפך שלה בחודש תמוז, כאשר בתחילתו ובסופו חוסלו גדולי שונאינו. אם התחלנו את השיעור בנבואתו הקשה של ירמיהו כי "כל רודפיה השיגה בין המצרים", המצב התהפך 180 מעלות ואנו משיגים את רודפינו בין המצרים. לכן אלו ימי בין המצרים אחרים: במקביל לכאב וצער אריכות הגלות, מריחים את התנוצצות אור הגאולה מעבר למסך.

ג. ברמה המעשית, מה אפשר לעשות כדי להתחזק באמונה וביטחון ולצלוח את ימי המלחמה בצורה הבריאה והשלווה ביותר? אנו רוצים להתבונן בפסוק אחד מפרשת השבוע שהוא תמוה עד השמים.

ספר דברים הוא ספרו של משה רבינו. לאחר ארבעה ספרים בהם השכינה מדברת דרך גרונו של משה, כאן גרונו של משה עובר לדבר בשם ה'. משה מתרומם לרמה רוחנית עצומה כזו, בה המוח והלב שלו נעשים אלוקים והדגשים שבאים מרוחו ודעתו, משקפים את המחשבה העליונה.

משה פותח עם שלוש פרשיות של תוכחה, במטרה ללמוד מההיסטוריה כדי שהיא לא תחזור ותתרחש שנית. במרכז התוכחה עומד חטא המרגלים, האירוע הנורא שהקריס את כל התוכניות וגרם לכך שהכניסה לארץ תתעכב ארבעים שנה וכל דורו של משה ימות בחולות המדבר. משה חוזר 39 שנים שנה אחורה ומצטט את קינת העם בגנות הארץ. הפלא העצום הוא, שמשה מגזים בקינת הארץ יותר ממה שאמר העם וקורא בגנות ארץ ישראל תיאורים מפחידים שאפילו המרגלים לא העזו לומר.

4. דברים א: אחינו המסו את לבבנו לאמר... ערים גדלת ובצורת בשמים וגם בני ענקים ראינו שם.

וכל אחד תמה: מתי המרגלים אמרו שהערים בצרות עד השמים? הם לא אמרו ולא היו יכולים לומר, כי עיר לא יכולה להגיע עד השמים ואפילו המרגלים לא העזו לומר שקר מוכח? נשווה עם דבריהם:

פרשת שלח: ויאמרו... עז העם הישב בארץ והערים בצרות גדלת מאד וגם ילדי הענק ראינו שם.

רש"י בפרשתו מבהיר שמשה נקט ביטוי של גוזמה כדי לתאר את הפאניקה שהם יצרו:

רש"י: דברו הכתובים לשון הבאי [גוזמה].

והתמיהה עולה מאליה: וכי משה רבינו בא לברך ונמצא מקלל?! בהביעו את שאט הנפש מדברי המרגלים, הוא מגזים ואומר דברים חמורים מהם בגנות הארץ?!

רמב"ן במדבר יג,ב: משה הפליג בחוזק העם ובמבצר עריהם וכוח הענקים יתר מאוד ממה שאמרו המרגלים לאבותיהם ... ולמה יניא את לב בניהם כהניא המרגלים את לב אבותיהם?

הרבי אמר ביאור עצום ונפלא, ונקדים לו שתי שורות בדרך צחות לעניות דעתי: משה רבינו ציטט את מה שיאמרו אנשים בחרדה בכל הדורות, עד הדור שלנו. אנשים יביטו לשמים ויתמלאו אימה, עד איפה הגיע כוח האויב. השמים מכוסים טילים בליסטיים וטילים מונחים וקסאמים וגראדים וכטבמ"ם והלב חרד בסיכויי ההישרדות בארץ הזו.

על כך מקדים משה ומנסח את מקור הביטחון העצמי כאן. הוא לא מכחיש את האיומים ולא מדחיק אותם. אומץ אמתי אינו התעלמות מהאיומים, אלא הבנה שאנחנו גדולים מהם. כמה שהאיומים מהלכים בשמים, הקב"ה נמצא מעליהם וגדול מהם.

משה ממשיך ואומר בפרשתנו: **לא תערצון ולא תיראון מהם, ה' אלוקיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם... כאשר ישא איש את בנו בכל הדרך אשר הלכתם.**

שיחת עקב תשלא: משה מספר באריכות הדיבור אודות חוזק הגויים, כדי ללמד את היהודי, שעל אף כוח הגויים הגדולים והעצומים והעובדה שעל פי טבע איננו יכולים להם – הנה אומרים ליהודים: **לא יש לכם מעלה יותר גדולה ואתם כן יכולים להם, משום ש'ה' אלוקיך הוא העובר לפניך וניתנו כל הכוחות לנצח אותם. עצם העובדה שיש ביהודי החלטה שהוא מנצחם – תגרום לו לגבור עליהם.**

הגויים חזקים, אבל אנו חזקים מהם, כי לנו יש את בעל הבית. הם לא קובעים כלום כאן, כי ארץ ישראל היא **הארמון של המלך**, ובארמון לא מזיז איש את ידו ורגלו בלי רשות המלך. בעוד שהשגחת המלך נמצאת בכל המדינה, עד הקצה האחרון שלה, אבל במקומות רחוקים, ההשגחה היא מועטה ונסתרת, עד שנדמה כאילו איננה. אולם הארמון הוא מקום מושב המלך, הוא הטריטוריה הפרטית שלו ולכן אי אפשר להזיז יד בלי הסכמת המלך.

לאחר מותה של מלכת אנגליה, אליזבת, התקשורת העולמית עסקה רבות בטקסי בית המלוכה ובגינוני הנימוסים הנהוגים שם בקפידה. יש להם 'תרי"ג מצוות' משלהם שיוורדים לפרטי פרטים בחיי הארמון ומחוצה לו. כמה דוגמאות מתוך רבות: **מי פותח בשיחה:** הנשים פותחות שיחה עם האדם היושב לימין, ורק לקראת אמצע הארוחה מותר לדבר עם האנשים שיושבים לשמאל הסועדים. **איך יושבים:** הישיבה בארמון לכל בני המלוכה והמבקרים היא בצורה זקופה, ברגליים ישירות כשהברכיים צמודות ואסור להניח רגל על רגל. **התה להפסקת התה המקודשת:** תחילה מכניסים את התיון לתוך הכוס, מוסיפים מים רותחים ורק אחר כך מוסיפים את החלב. תנועת הערבוב צריכה להיות קדימה ואחורה ואסור שהכפית תיגע בצדדים. צורת השתייה היא כזו: את הספל צריך להחזיק בחלק העליון של הספל, בין האגודל לאצבע, כשהאצבע האמצעית משמשת לתמיכה בחלק התחתון של הכוס.

ככה זה שנמצאים בחברת מלך, הכול משקף את מעמד המלוכה. וקל וחומר בארמון של מלך מלכי המלכים, שום דבר לא קורה כאן בלי שהקב"ה ירצה שהוא יקרה.

וכי בדרך אחרת היינו מגיעים עד הלום? חצי מיליון יהודים שבורים במלחמת השחרור, היו יכולים בדרך הטבע להתגבר על 21 מדינות מוסלמיות ממרוקו עד סודן, עם 400 מיליון תושבים?! בדרך אחרת היינו שורדים את מלחמת ששת הימים, יום הכיפורים והסקאדים מעיראק?! האדמה הזו קדושה ומתנהלת על פי קודים מלמעלה.

לכן למעשה, **צריך להשקיע בבעל הבית.** לבטא את הביטחון המוחלט בו ולנצל את הימים כדי לעשות את המקום ליותר ויותר משכן לכבודו יתברך.

בהערה⁶ הובאה העמקה חשובה.

⁶ האמת היא שעצם הקשיים והמתח כאן הם כדי להרים את העיניים למעלה ולהתחבר למקור השליחות והייעוד שלנו. הרחבנו בעבר שזאת הסיבה לכתחילה שנשלחנו למקום הזה שהוא **מוצף מתח מעצם טבעו.** הסכנות כאן אינן רק ביטחוניות, אלא מתחילות מגורם החיים הבסיסי ביותר: מים. **אנו היחידים בכל המרחב ללא מקורות מים:** לאמריקה ואירופה יש גשם כל השנה, במצרים עולה הנילוס ומשקה בצורה קבועה (למרות שגם

דורשי רשומות מזכירים כי בליל ראש חודש אב לפני חמישים שנה בדיוק, תשלד, הרבי חזר מהאוהל וקיים התועדות. חלפו כבר עשרה חודשים ממלחמת יום הכיפורים ולא עמד אז איום בטחוני מיוחד על הפרק. לפתע החל הרבי לומר דברים חריגים, שעד היום איש לא הבין את ההקשר שלהם.

היום פתאום מבינים היטב (תוכן הדברים): "לפרסם ככל האפשרי שיגיע לכל אחד ואחד בכל מקום ובכל פינה, וגם בקייטנות שנמצאים ילדים וילדות: יהודים הוגלו מהארץ אך ורק מפני חטאינו, ולולי סיבה זו לא היה שום כוח למלכות רומי ומלכויות אדירות אחרות לשלוט בבני ישראל. לכן אין מקום לפחד ולבהלה מפני הגויים, שכן עם ישראל לבדד ישכון והוא למעלה מכל חוקי והנהגות הטבע.

"אלא שצריך להיות קשורים עם 'מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו', שהנהגתו תהיה מתאימה להנהגת האבות ואז עם ישראל יושב בטח בדד עין יעקב. לכן למעשה ידברו עניינים אלו של **תורה**, וכן יוסיפו כמה פרוטות של צדקה בכל אחד מימי תשעת הימים, וביום שישי יתנו 'לחם משנה' גם עבור שבת. וכך יזכו לכללות ועיקר הברכות, 'וישבתם לבטח בארצכם' ועד 'ואולך אתכם קוממיות' בגאולה השלמה בקרוב ממש".

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל

ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

שם יש חוסר מים כיום). לבנון היא ארץ גבוהה ומקבלת מים מההרים. לסוריה יש את נהר החידקל. ערב הסעודית היא ארץ מדברית ולא חקלאית. ישראל היא המדינה היחידה באזור שהיא גם ארץ חקלאית שזקוקה לגשם וגם אין לה מקורות מים עצמאיים.

אלא ה' בחר את הנקודה הזו מראש, משום שבה מוכרחים להרים עיניים למעלה ולזכור מי הוא הנותן לך כוח. החיסרון עצמו נועד לחבר אותנו אליו באופן קבוע.

למה הדבר דומה? למלך המדינה היו שני מקורבים, שר החוץ ושר הביטחון. שלושתם היו חברי ילדות, למדו באותו בית ספר ועשו מסלול זהה בצבא ובפוליטיקה. פעם נעדר המלך מהמדינה ושני השרים מעלו באמונו וגנבו מקופת הארמון. המלך היה כאוב מהבגידה של חבריו-אחיו והיה מוכרח להעניש אותם חמורות.

תחילה קרא לשר הביטחון: "החלטתי לגרש אותך מהמדינה לצמיתות, אך כיון שאני אוהב אותך, אעניק לך חמישים מיליון דולר מהם תוכל לחיות עד סוף חייך". אחר כך קרא לשר החוץ ואמר: "עונשך יהיה כזה, המדינה תפסיק לשלם לך משכורת וכל ראש חודש תצטרך לבוא אלי ולבקש תמיכה לשרוד את החודש".

כאשר יצאו שני השרים, פרץ וויכוח את מי אוהב המלך יותר? שר הביטחון אמר שאותו אוהב יותר והראיה שסידר אותו עם חמישים מיליון דולר לכל חייו. אמר שר החוץ: "טיפש, אותך הוא לא רוצה לראות יותר ולכן נתן לך את האפשרות להסתדר. ממני הוא לא מסוגל להיפרד ולכן מכריח אותי לבקר אצלו כל חודש מחדש..."